

Innst. S. nr. 128

(2004-2005)

Innstilling til Stortinget fra justiskomiteen

Dokument nr. 8:2 (2004-2005)

Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Carl I. Hagen, Siv Jensen, Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad om tiltak for å bekjempe kriminalitet

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Stortingsrepresentantene Carl I. Hagen, Siv Jensen, Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad har den 4. oktober 2004 fremmet følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen:

1. Legge frem en helhetlig opptrappingsplan for politipersonell sett i et fireårsperspektiv. Som en del av planen skal det inngå en opptrappingsplan for bruken av sivilt tilsatte i politiet for å frigjøre politiutdannet personell til politifaglig arbeid.
2. Målrette innsatsen mot kriminalitet ved å prioritere en massiv innsats, samt oppfølging, overfor ungdoms- og gjengangerkriminelle gjennom alle ledd i straffesakskjeden.
3. Så raskt som mulig fremme de nødvendige forslag til lovendringer som er nødvendig for å kunne benytte såkalte utradisjonelle etterforskningsmetoder som avlytting og provokasjon.
4. Fremme de nødvendige lovendringsforslag slik at politiet kan benytte rom- og kommunikasjonsavlytting i saker som gjelder rikets sikkerhet, terror og grov organisert kriminalitet.
5. Overføre det økonomiske ansvaret for ambassadevakt holdet ved de utenlandske ambassadene i Norge til Utenriksdepartementet og fremme de nødvendige forslag herom for Stortinget.
6. Oppheve ordningen om at politimestere ansettes eller er ansatt som embetsmenn, og fremme de nødvendige forslag herom.
7. Så snart som mulig legge frem forslag om en vesentlig skjerping av straff for vold mot offentlig tjenestemann.
8. Intensivere og forsere arbeidet med et fellesnordisk vitnebeskyttelsesprogram, og fremme de nødvendige forslag for Stortinget.
9. Legge frem en plan med kostnadsberegninger for en rullerende utskifting av politiets kjøretøy i et femårsperspektiv. Hvert politidistrikt skal sikres tilstrekkelig antall tyngre armerte kjøretøy, samt lettarmring/sikring av øvrige utrykningskjøretøy.
10. Om en kostnadsberegnet plan for opprustning og modernisering av politiets IKT-utstyr.
11. Innføre avgiftsfritak på politiets tjenestekjøretøy, og fremme de nødvendige lovforslag om dette for Stortinget.
12. Sikre fremskutt lagring av våpen i samtlige utrykningskjøretøy i samtlige politidistrikt, samt en plan for opprustning av våpenutstyr slik at hver enkelt tjenestemann sikres personlig våpen. Og videre sikre at den enkelte tjenestemann selv skal kunne velge om han vil benytte maskinpistol/tohåndsvåpen eller pistol/revolver dersom væpningsordre først blir gitt.
13. Utrede og igangsette forsøk med å la utenlandske statsborgere sone i sitt hjemland ved at kriminalomsorgen leier fengselsplasser i vedkommendes hjemland, og fremme de nødvendige lovendringsforslag herom.
14. Igangsette tiltak for at gjengangerkriminelle prioriteres inn til soning og at man i praksis også soner en lengre del av den utmålte straffen.
15. Fremme de nødvendige lovendringsforslag slik at tingretten settes med kun én fagdommer, som i forhørsretten, i saker hvor strafferammen kun er fengsel i inntil to år.
16. Igangsette arbeidet med å opprette egne institusjoner for barne- og ungdomskriminelle for særskilt oppfølging, og fremme forslag om dette for Stortinget.

17. Fremme de nødvendige lovendringsforslag slik at man i større grad skal kunne benytte tvang kombinert med avrusing/behandling overfor kriminelle med store rusproblemer, samt at man oppretter egne avdelinger med egnet oppfølging for sterkt rusavhengige som soner fengselsstraffer.
18. Umiddelbart stanse særordningen med fremskutt prøveløslatelse på henholdsvis fem dager for de med dommer lavere enn 90 dager, og ti dager for de med lengre dommer.
19. Ytterligere innskjerpe praksisen i forhold til permisjoner og prøveløslatelser. Samt fremme forslag slik at gjengangerkriminelle og de med lengre dommer for alvorlig kriminalitet, ikke får mulighet til slik prøveløslatelse eller permisjon før man har sonet mer enn fire femtedeler av dommen.
20. Igangsette arbeid for at man skal kunne foreta elektronisk merking og overvåkning av kriminelle som er ute på permisjoner og prøveløslatelser og fremme nødvendige forslag om dette for Stortinget.
21. Utrede forskjellige alternative ordninger for hvem og hvordan man skal avgjøre om en person skal få permisjoner eller prøveløslatelse. Herunder om slike avgjørelser bør vurderes og foretas av et uvalg bestående av både representanter fra politi og representanter for kriminalomsorgen. Forslag til alternative ordninger legges frem for Stortinget innen utløpet av denne sesjonen.
22. Utrede forslag til lovpålagte kontaktfora mellom de enkelte kommunene og de lokale politi/lensmannskontorer for å få en samkjørt, forpliktende og helhetlig fokus for bekjempelse av kriminaliteten i området."

I begrunnelsen for forslaget vises det til at det er avgjørende å få bukt med gjengangerkriminaliteten. Denne gruppen må således prioriteres gjennom hele det strafferettslige systemet. Det er viktig at man legger til rette for og vurderer egne institusjoner for soning og oppfølging av personer med store rusproblemer.

Den andre gruppen det bør fokuseres på er barne- og ungdomskriminelle. Å sette mindreårige i ordinært fengsel er ingen god løsning for å få dem ut av en kriminell løpebane. Det er eksempelvis en langt bedre løsning å etablere lukkede institusjoner i regi av barnevernet.

Forslagsstillerne ønsker at politiet moderniseres materielt. Alle tjenestebiler bør blant annet utstyres med bærbare IKT-løsninger. Forslagsstillerne er videre bekymret for kvaliteten på politiets bilpark.

Forslagsstillerne foreslår at det utarbeides en plan for bedre utnyttelse og arbeidsdeling mellom sivilt ansatte og politifaglig personell. For å ha et mer langsiktig fokus på kriminalitetsbekjempelse bør det utarbeides en opptrappingsplan for politibemanningen i et fireårs perspektiv.

Forslagsstillerne foreslår at ansvaret og kostnadene ved ambassadevakthold i sin helhet bæres av Utenriksdepartementet, men utføres av politiet.

Forslagsstillerne mener at man skal få benytte ekstraordinære etterforskningsmetoder i forhold til personer som har blitt dømt gjentatte ganger for kriminelle handlinger, og at man i saker som har med rikets sikkerhet å gjøre må kunne tillate rom- og kommunikasjonsavlytting.

Det er avgjørende at domstolene raskt behandler saker som gjelder områdene ungdomskriminalitet og gjengangerkriminalitet. Forslagsstillerne ønsker derfor en klar prioritering av disse gruppene. For mindre alvorlig hverdagskriminalitet bør flere saker kunne avgjøres med en fagdommer hvor strafferammen ikke overstiger to år.

Forslagsstillerne vil at man på nytt vurderer å leie inn flytende fengsel for en kortere periode for å fjerne soningskøen. Det må også arbeides videre med, og vurderes, økt bruk av modulfengsler. En utvidelse av fengselskapasiteten bør kunne baseres på at private gis mulighet til å leie ut til kriminalomsorgens drift. Forslagsstillerne vil at man der det er mulig sørger for at utenlandske borgere soner i sitt hjemland.

Forslagsstillerne tar avstand fra Regjeringens økte strafferabatt på 5 og 10 dager, og mener at soningsforholdene må strammes inn. Særlig gjelder dette bruk av permisjoner og prøveløslatelser.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Gunn Karin Gjøl, Anne Helen Rui og Knut Størberget, fra Høyre, lederen Trond Helleland, Linda Cathrine Hofstad og Ingjerd Schou, fra Fremskrittspartiet, Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad, fra Kristelig Folkeparti, Einar Holstad og Finn Kristian Marthinsen, og fra Sosialistisk Venstreparti, Inga Marte Thorkildsen, viser til det fremlagte forslaget i Dokument nr. 8:2 (2004-2005) fra stortingsrepresentantene Carl I. Hagen, Siv Jensen, Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad om tiltak for å bekjempe kriminalitet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til Innst. S. nr. 241 (2003-2004), der et tilnærmet likelydende forslag fra de samme forslagsstillerne ble behandlet. Flertallet er, i likhet med forslagsstillerne, bekymret for omfanget av kriminaliteten i samfunnet, og mener det er viktig å fortsette et målrettet arbeid med tanke på forebygging og bekjempelse av alle former for kriminalitet.

Flertallet viser til at det de senere årene er iverksatt en rekke tiltak for å forebygge og bekjempe kriminalitet på en effektiv måte. Kampen mot organisert kriminalitet er styrket gjennom politireformen og opprettelsen av Nye Kripos. Det har vært fokus på å styrke kompetansen til politiet og påtalemyndigheten på dette området, og Stortinget har vedtatt en rekke lovendringer for å møte de store utfordringene den organiserte kriminaliteten representerer.

Flertallet vil understreke at flere av de tiltakene som foreslås i Dokument nr.8:2 (2004-2005) er under arbeid i departementet.

Forslag 1

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at departementet arbeider med en stortingsmelding om politirollen som er varslet fremmet for Stortinget i løpet av våren 2005. Dette arbeidet vil etter flertallets mening danne et godt grunnlag for å vurdere politiets bemanningsbehov for de kommende årene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til fellesmerknader med Arbeiderpartiet i Budsjett-innst. S. nr. 4 (2004-2005), og minner om at justisministeren der ble bedt om å foreta de nødvendige organisatoriske endringer slik at politireformen blir oppfylt etter sin intensjon. Blant annet ble det pekt på viktigheten av at en betydelig del av politiets budsjettøkning går til nærpoliti.

Forslag 2

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti støtter intensjonen i forslaget og mener det er viktig og nødvendig med en målrettet og helhetlig innsats overfor ungdoms- og gjengangerkriminelle. Regjeringen har prioritert arbeidet med å forebygge og bekjempe barne- og ungdomskriminalitet høyt de siste årene, og disse medlemmer viser i denne sammenheng til Ot.prp. nr. 106 (2001-2002) og Innst. O. nr. 37 (2002-2003) der stortingsflertallet sluttet seg til de foreslåtte tiltakene.

Disse medlemmer viser videre til Ot.prp. nr. 62 (2002-2003) der det ble foreslått en ny straffskjerpingsregel i straffeloven § 61 som skjerper strafferammen til det dobbelte dersom en tidligere domfelt person begår en straffbar handling av samme art som han tidligere er domfelt for.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ønsker en tettere oppfølging av ungdomskriminelle og gjengangere. Dessverre har Regjeringens og Fremskrittspartiets budsjettforlik ført til at ubalansen i straffesakskjeden er forverret. Det har blitt vanskeligere å gjøre noe med gjengangerproblemene, og å gi unge lovbrøyttere effektiv reaksjon og oppfølging. Den bevisste nedprioritering av kriminalomsorgen har gjort det vanskeligere for de ansatte i kriminalomsorgen å styrke soningens innhold for bedre å føre mennesker tilbake til samfunnet etter endt soning. Kutt i velferdsbudsjetter har videre gjort det vanskeligere å styrke det forebyggende arbeidet for unge lovbrøyttere. Disse medlemmer mener mangel på tilstrekkelig varetakts- og soningskapasitet og knappe ressurser til innhold i soningen, forsterker problemet med gjengangerkriminelle. Det samme gjør køer i domstolene. Disse medlemmer mener det trengs mer målrettede tiltak for å løse pro-

blemene i straffesakskjeden. Disse medlemmer ønsker Fremskrittspartiet og forslagsstillerne velkommen etter og håper på støtte under fremtidige budsjettbehandlinger for å styrke helheten i kriminalitetsbekjempelsen med fokus på kriminalomsorgen.

Disse medlemmer viser til fellesmerknader i forbindelse med Ot.prp. nr. 62 (2002-2003) der disse partiene gikk imot en ytterligere straffskjerpning for gjentakelse av straffbare forhold av samme art. Disse medlemmer viser til at en straffskjerpning ved gjentakelse av samme type forbrytelser allerede eksisterer for en rekke lovbrudd, herunder vinnings-, volds- og seksualforbrytelser. Disse medlemmer vil fremheve Advokatforeningens synspunkter om at de eksisterende bestemmelser i straffeloven om straffskjerpelse ved gjentakelse er tilstrekkelig til å fastsette riktig straff ved gjentatt kriminalitet, også ved ønske om økt bruk av betinget fengsel som en del av straffen. Videre pekte man på at de som vil rammes av straffskjerpelsen, i stor grad er rusavhengige personer som begår vinningskriminalitet for å skaffe penger til rusmidler. I slike tilfeller er den individualpreventive effekt av straffskjerpning ved gjentakelse for denne forbrytergruppen illusorisk.

Forslag 3 og 4

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at Stortinget de senere årene har vedtatt flere lovbestemmelser som gir politiet adgang til å benytte kommunikasjonskontroll, hemmelig ransaking, skjult fjernsynsovervåking og teknisk sporing i etterforskningen av alvorlige straffbare forhold.

Lund-utvalget har i NOU 2003:18 vurdert om det skal åpnes for romavlytting i etterforskningen av saker om forbrytelser mot rikets sikkerhet og terror, der et flertall går inn for å åpne for dette. Flertallet viser til at utredningen har vært ute på høring og at departementet arbeider med å gjennomgå høringsuttalelsene. Flertallet vil avvente dette arbeidet og imøteser et forslag fra departementet om dette.

Forslag 5

Ansvar for vaktholdet ved de utenlandske ambassadene i Norge hviler på Oslo politidistrikt. Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at budsjettet til Oslo politidistrikt er blitt styrket flere ganger for at de skal kunne utføre disse oppgavene uten at dette går på bekostning av andre oppgaver som tilligger politidistriktet. Flertallet viser til at Oslo politidistrikt ved budsjettavtalen mellom regjeringspartiene og Fremskrittspartiet fikk en budsjettøkning på totalt 105 mill. kroner utover Regjeringens forslag.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil vise til budsjettmerknader til de to siste statsbudsjett om de voldsomme økningene i utgifter til ambassadevakthold pga. kravene fra den amerikanske og den israelske ambassade etter 11. september

2001. Dette medlem er opptatt av at denne typen vakthold skal funderes på politifaglige vurderinger, ikke politiske hensyn.

Forslag 6

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at politimestrene er øverste påtalemyndighet i sitt distrikt. Flertallet mener dette taler for at politimestrene bør tilsettes som embetsmenn.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til merknader til Ot.prp. nr. 61 (2003-2004) der man ser det som hensiktsmessig at ledelsen i politiet i stor utstrekning ansettes på åremål. Det vil i disse stillingene være behov for fortløpende fornyelse i forhold til de raskt endrede forutsetninger som politiledelse medfører.

Forslag 7

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener det er grunn til å slå særlig hardt ned på vold mot offentlige tjenestemenn og handlinger som angriper rettsstatens tjener. Flertallet ber Regjeringen vurdere strafferammen for vold mot offentlig tjenestemann særskilt i forbindelse med forslaget til ny spesiell straffelov, og vil påpeke at det har skjedd en skjerpning av straffenivået i slike saker de senere år.

Forslag 8

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at det fra 1. januar 2004 ble adgang til å ta i bruk fiktiv identitet i særlig trusselutsatte situasjoner. Flertallet er videre kjent med at en nordisk arbeidsgruppe skal fremme forslag til felles nordiske tiltak for å beskytte vitner i straffesaker. Flertallet imøteser resultatene av arbeidsgruppens arbeid.

Forslag 9, 10 og 11

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til justisbudsjettet for 2005 der politiet blir tilført 330 mill. kroner i økte driftsmidler. Flertallet forutsetter at politimestrene i de ulike politidistriktene foretar de nødvendige prioriteringene innen egne rammer.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at ambulanser og spesialutrustede kjøretøy til bruk for brannvesenet er fritatt for å betale engangsavgift. Likhets hensyn tilsier dermed at også politiets utrykningskjøretøy skal fritas for engangsavgift. Dette medlem vil be Regjeringen gi en vurdering og eventuelt komme tilbake med et forslag til avgiftssystem for utrykningskjøretøy, der et likebehandlingsprinsipp legges til grunn. Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen gi en vurdering og eventuelt komme tilbake med et forslag til avgiftssystem for utrykningskjøretøy, der et likebehandlingsprinsipp legges til grunn."

Forslag 12

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, er kjent med at Politidirektoratet har en pågående evaluering av politiets våpeninstruks med bakgrunn i ranet og politidrapet i Stavanger. Flertallet ber departementet med bakgrunn i denne evalueringen vurdere om det er behov for endringer i gjeldende regelverk.

Forslag 13

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, er kjent med at det etter dagens regelverk er adgang til å tvangsoverføre domfelte som er besluttet utvist, forutsatt at mottagerlandet samtykker. Flertallet vil be Regjeringen fortsette arbeidet for å etablere flere bilaterale avtaler om overføringer av straffedommer.

Forslag 14

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til sine merknader i Budsjett-innst. S. nr. 4 (2004-2005) der en samlet komité ga sin tilslutning til de pålegg som er gitt kriminalomsorgen om prioriteringen av domfelte i en situasjon med soningskø.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det er meningsløst at så mange som 2 176 står i soningskø ved utgangen av 2004. Knappe ressurser og manglende utbygging av ny kapasitet gjør at kriminalomsorgen er i krise. Det er med dagens soningskapasitet ikke mulig å gjennomføre de straffereaksjoner som er idømt av domstolene innen den frist som er ønskelig. Soningskøen er særlig alvorlig fordi den ødelegger straffens virkning på den straffedømte. Ventetid for soning svekker dessuten tilliten til vårt rettsvesen. Soningskøen reflekterer også at kriminalomsorgen er "sulteføret" på økonomiske ressurser. De siste årene har ressursene per fangedøgn gått ned. Disse medlemmer viser til sine merknader i Budsjett-innst. S. nr. 4 (2004-2005) der man prioriterte kriminalomsorgen med nærmere 140 mill. kroner mer enn regjeringspartiene og Fremskrittspartiet. Soningskøene har nå fått bite seg fast på et høyt nivå, og det er risiko for at køene vil øke med flere pådømmelser på grunn av styrkingen av politiet og domstolene. Når ny kriminalitet begås av straffedømte eller tiltalte som venter på dom og soning, svekker det tilliten til vårt straffesystem og vår kriminalpolitikk. Disse medlemmer mener regjeringspartienes og Fremskrittspartiets budsjettforlik for kriminalitetsbekjempelse mangler helhet.

Disse medlemmer vil ha en kriminalomsorg som kan ta seg av de til enhver tid straffedømte. Regjeringen har ansvaret for at byggingen av et nytt fengsel

i Halden som skulle stå ferdig i 2006, ikke er startet slik Stortinget har vedtatt. Disse medlemmer mener det bør utarbeides en konkret plan for avvikling av soningskøene. Disse medlemmer fremmer slikt forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem en plan for en snarlig reduksjon i soningskøen slik at også gjengangerkriminelle raskt kalles inn til effektiv soning."

Forslag 15

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at lekmannsinnslaget er et viktig prinsipp med lange tradisjoner i norsk rett. Flertallet mener det vil være betenkelig av rettsikkerhetsmessige hensyn å pådømme alle saker med en strafferamme på inntil to års fengsel med bare en fagdommer.

Forslag 16

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, er kjent med at departementet i 2003 satte i gang prosjektet "Snu unge lovbrytere i tide", som innebærer et samarbeid på tvers av flere sektorer både overfor ungdom som ikke er straffedømt, og de som er dømt for straffbare forhold. En del av dette prosjektet er et botilbud for unge lovbrytere i Oslo som trenger omsorg og støtte for å komme ut av en kriminell atferd. Flertallet mener det er grunn til å avvente resultatene av dette arbeidet og eventuelt etablere lignende tilbud andre steder i landet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ønsker utvidet bruk av alternative soningsformer som samfunnsstraff, ungdomskontrakt og konfliktråd for unge lovbrytere. Disse medlemmer viser videre til sine merknader til forslag 22 samt generelle merknader.

Disse medlemmer mener Norge i langt større grad må tilstrebe å unngå å fengsle barn. De alternativene som allerede eksisterer, må utnyttes i langt større grad, og nødvendige alternativer som f.eks. lukkede barnevernsinstitusjoner med tverrfaglig og barnefaglig kompetanse, må utredes. Norge har inkorporert FNs barnekonvensjon og burde ha som mål å være et foregangsland når det gjelder ivaretagelse av barns rettigheter og behov på alle plan i samfunnet. Disse medlemmer mener det er uakseptabelt at Norge fengsler flere enn ett barn per uke, og er særlig kritisk til varetektsfengsling av barn, samt til at Norge tar i bruk delvis og full isolasjon overfor innsatte barn.

Forslag 17

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at departementet har varslet igangsetting av et prøveprosjekt med "drug court" i løpet av våren. Disse medlemmer er også kjent med at det er gjennomført opplegg med kontraktsavdelinger innen kriminalomsorgen som tar sikte på å redusere tilbakefall til kriminalitet og rusavhengighet for de innsatte.

Disse medlemmer mener det er grunn til å avvente resultatene av det pågående arbeidet før man vurderer andre tiltak for rusavhengige innsatte.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det er nødvendig med økt satsing på forebygging og bedre soning for rusmisbrukere. Nærmere 70 pst. av de som sitter i norske fengsler sliter med alkohol- og stoffproblemer. Gjengangerproblemene er ikke redusert, og over halvparten av fangebefolkningen kommer tilbake til fengslet kort tid etter løslatelse. Det er behov for å skape nye alternative soningsformer tilpasset de utfordringer samfunnet står overfor. Disse medlemmer ønsker bruk av dom til behandling, samt utvidet bruk av alternative soningsformer som samfunnsstraff, ungdomskontakt og konfliktråd. En ny straffelov burde derfor nå inneholde bedre muligheter til å sluse flere av de dømte direkte i behandling mer eller mindre lignende "drug-court". Disse medlemmer viser til sine forslag i behandlingen av straffeloven hvor dette hører hjemme.

Disse medlemmer vil peke på at det er på høy tid å gå bort fra gruppetenkningen i kriminalpolitikken, og heve individfokusert dersom man ønsker å redusere tilbakefall til kriminalitet og rusmisbruk for de innsatte. En helhetlig politikk for innsatte må legge større vekt på å styrke mulighetene for å ta i bruk §§ 12, 13 og 16 i straffegjennomføringsloven. Disse medlemmer vil også vise til suksessen til Stifinner'n, og starte opp liknende tiltak andre steder. Disse medlemmer vil vise til merknader til Budsjett-innst. S. nr. 4 (2004-2005) der Sosialistisk Venstreparti og Arbeiderpartiet la inn 7 mill. kroner til dette formålet.

Forslag 18

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til sine merknader i Budsjett-innst. S. nr. 4 (2004-2005) der flertallet ga sin tilslutning til en noe utvidet bruk av fremskutt prøveløslatelse. I perioden 2002 til 2004 er det opprettet 320 nye soningsplasser, og arbeidet med å redusere soningskøen prioriteres høyt. Disse medlemmer forutsetter at fremskutt prøveløslatelse opphører når lengden på soningskøen ikke lenger tilsier at dette er nødvendig.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener Regjeringen må intensivere sitt arbeid for å fjerne soningskøene, og savner en helhetlig strategi for å gjøre dette. Disse medlemmer viser for øvrig til sine merknader til forslag 14 ovenfor.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til merknader til Budsjett-innst. S. nr. 4 (2004-2005). Dette medlem vil påpeke at fremskutt løslatelse er en strategi som bidrar til å skape mistillit til det vedtatte strafferettssystemet, og at et slikt "skippertakstiltak" er med på å undergrave prinsippet om likhet for loven. Dette medlem viser

videre til Sosialistisk Venstrepartis forslag om å gå igjennom soningskøen for å vurdere hvorvidt noen av de ubetingede dommene kan omgjøres til samfunnsstraff ved hjelp av en hurtigdomstol, samt muligheten for å ta i bruk hjemmesoning, tilsvarende svensk ordning. Dette medlem vil likevel ikke støtte forslaget, da det vitner om liten seriøsitet å presentere dette kun få måneder etter at det ble nedstemt i forbindelse med statsbudsjettet for inneværende år. En situasjon der tiltak pålegges, for så å få måneder senere oppheves, vil føre til en totalt uholdbar situasjon for kriminalomsorgen.

Forslag 19

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at Justisdepartementet sommeren 2004 i brev anga retningslinjer for strengere soningsforhold for enkelte innsatte. Anvendelsen av retningslinjene vil bli vurdert individuelt og medfører ingen endring i rettssikkerheten. Flertallet ser ikke behov for ytterligere endringer i regelverket.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener det må legges en strengere vurdering til grunn for permisjonsøknader og søknader om overføring til åpne anstalter fra innsatte som er dømt for organisert kriminalitet, enn for andre. Dette medlem viser til kritikken som er reist mot det aktuelle brevet fra i fjor, som bl.a. handlet om lavt presjonsnivå. Dette medlem finner det videre nødvendig å advare mot en langt strengere praksis generelt når det gjelder innvilgelse av permisjoner og prøveløslatelse. Dette medlem mener det er viktig med god kvalitetssikring av avgjørelsene i permisjons- og overføringssaker, bl.a. ved å sørge for tverrfaglige ansvarsgruppemøter.

Dette medlem vil videre vise til Stifinner'ns filosofi, der samtalegrupper med aktiv bruk av konfrontasjon, kartlegging, rapportering osv. tas i bruk. Dette medlem mener at Stifinner'n-konseptet må utvides til langt flere steder enn i dag. I tillegg mener dette medlem det er viktig å styrke Friomsorgen slik at denne kan ha en mer aktiv rolle i oppfølgingen av prøveløslatte.

Dette medlem mener at den politikken særlig Fremskrittspartiet og Regjeringen har stått for, med kutt i fengselsundervisningen, utstrakt bruk av dublering, midlertidige plasser og overutnytting av kapasiteten i fengslene, gjør det mer sannsynlig enn før at straffedømte begår ny kriminalitet. Å gå inn for at fanger ikke skal kunne få permisjon eller prøveløslatelse før 4/5 av straffen er sonet, anser dette medlem som en farlig politikk. Samfunnet vil kunne merke dette i form av at løslatte blir "tikkende bomber", mer aggressive, sykere, mer hevnjerrige, dårligere fungerende osv. Ansatte vil merke dette ekstra godt. Fangers familier vil også i mange tilfeller rammes hardt, flere familier vil sannsynligvis oppløses som en følge av en slik politikk, og dette vil igjen ha en negativ effekt på rehabiliteringen - og dermed på samfunnets trygghet.

Forslag 20

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti er kjent med at friomsorgen bruker noe ressurser på oppfølging av prøveløslatte i dag, men det er ikke tvil om at de skisserte ordningene vil påføre kriminalomsorgen betydelige merkostnader. Det blir da en avveining mellom kostnader og behov. Det er i dag en meget lav sviktprosent ved permisjoner, og det er heller ikke dokumentert ny kriminalitet under prøveløslatelse i noe stort omfang. Disse medlemmer mener også at elektronisk merking og overvåking av kriminelle som er ute på permisjoner og prøveløslatelse, er betenkelig av hensyn til personvernet. Disse medlemmer ønsker ikke å støtte forslaget.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti er kritiske til elektronisk merking av kriminelle på prøveløslatelse. Disse medlemmer mener permisjoner og prøveløslatelse er en ordning for tilbakeføring til samfunnet som må være basert på tillit, ikke elektronisk overvåkning og kontroll. Dersom den innsatte vurderes som en så stor risiko for samfunnet at vedkommende må radiomerkes, taler mye for at permisjon eller prøveløslatelse uansett ikke bør gis. Disse medlemmer mener det er mulig å ha alternative soningsformer for å få mennesker tilbake til samfunnet, samtidig som man er streng med permisjoner og prøveløslatelse for de hardeste kriminelle.

Forslag 21

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (KSF) sommeren 2004 utarbeidet en tiltaksplan for å ivareta de sikkerhetsmessige utfordringer de tyngste kriminelle innsatte med tilknytning til organisert kriminalitet representerer. Der ble det presisert at Kriminalomsorgen må legge seg på en særlig streng linje for vurderinger av permisjoner og prøveløslatelse for denne gruppen av innsatte. Flertallet forutsetter at dette følges opp i praksis.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at gjennomføring av permisjoner uten svikt skjer i 99,6 pst. av tilfellene. I de 0,4 pst. der det forekommer svikt, er det et fåtall av disse som består av kriminalitet. Disse medlemmer vil peke på at det er de ansatte i kriminalomsorgen som har den daglige kontakten med de straffedømte, og som dermed er de som kjenner deres utvikling best. Verken ansatte ved domstoler eller i politiet har den samme muligheten til å følge opp den enkelte innsatte på en slik måte.

Forslag 22

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at en rekke kommuner i dag har et forpliktende samarbeid med politiet og andre myndigheter, blant annet gjennom ordningen med SLT.

Dette er en frivillig ordning som har gitt gode resultater mange steder. Flertallet vil oppfordre politidistriktene og kommunene til å finne frem til et samarbeid som er tilpasset de lokale forhold for å få til en samordnet og helhetlig kriminalitetsbekjempelse, men mener dette skal være en frivillig ordning.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ønsker utvidet bruk av alternative soningsformer som samfunnsstraff, ungdomskontrakt og konfliktråd for unge lovbyrtere. Samarbeidet mellom politiet og kommunale og statlige etater om kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT) og ettervern må utvikles og gjøres mer forpliktende. En viktig del av kriminalpolitikken er å forebygge. Det er av avgjørende betydning at forebyggende velferdstiltak som fritids- og aktivitetstilbud for unge ikke blir kuttposter i offentlige budsjetter. Med gode velferdstilbud for alle kan mange av startblokkene for en kriminell løpebane fjernes.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti påpeker avslutningsvis at tiltakene i kriminalpolitikken må forebygge bedre, ta flere, oppklare mer, og reagere og rehabilitere mer effektivt. En viktig del av kriminalpolitikken er å forebygge. Det er av avgjørende betydning at forebyggende velferdstiltak som fritids- og aktivitetstilbud for unge ikke blir kuttposter i offentlige budsjetter. Med gode velferdstilbud for alle kan mange av startblokkene for en kriminell løpebane fjernes. Helhetlig kriminalpolitikk avhenger også av balanse i straffesystemet. Dersom kriminalitet skal bekjempes, må forebyggende tiltak og reaksjoner på kriminalitet henge sammen. Disse medlemmer vil føre en differensiert kriminalpolitikk som er tøff mot organiserte kriminelle, og som har gode og effektive rehabiliteringstilbud for de som ønsker seg tilbake til samfunnet.

Disse medlemmer er positive til mer bruk av samfunnsstraff, og ønsker en klok bruk av alternative soningsformer. Disse medlemmer vil kombinere alternative soningsformer for å få mennesker tilbake til samfunnet med strenge regler for permisjoner og prøveløslatelser for de hardeste kriminelle. Disse medlemmer vil gi et godt helsetilbud og tilbud om skole og arbeidstrening i alle fengsler. Undersøkelser fra Sverige viser at en krone brukt på innhold i soningen for straffedømte sparer samfunnet for 18 kroner i reduserte utgifter til kriminalitet. Når over 60 pst. av de innsatte er rusavhengige og en stor andel kriminalitet er knyttet til rus, er det åpenbart at det lønner seg å behandle menneskers rusavhengighet heller enn at de blir gjengangere i straffesystemet. Disse medlemmer ønsker en aktiv tilnærming til årsaker og løsninger for landets 12 000-14 000 narkotikamisbrukere, og at en sammenheng mellom straff, behandling og andre tiltak kan redusere dette antallet.

Disse medlemmer mener det må gjøres mer for å begrense voldskriminalitet knyttet til alkoholmisbruk og ønsker en helhetlig tilnærming for å redusere de skadevirkninger dette medfører for samfunnet. Disse

medlemmer mener kriminalitetsofre og pårørende skal ivaretas. Når 60-70 pst. av voldskriminaliteten begås i ruspåvirket tilstand, gjerne knyttet til skjenking og uteliv, må en mer målrettet innsats til. Rundt 70 pst. av gjerningsmennene i voldssaker er påvirket av alkohol. Det samme er ofte ofrene. Da hjelper det lite med Fremskrittspartiets oppskrift med lavere alkoholpriser. I Finland har en nedsetting av brennevinsavgiften med 44 pst. ført til en rekordøkning av mord, kriminalitet, vold i hjemmet og fyllekjøring. Voldskriminaliteten økte over 20 pst. da avgiftene ble satt ned. Disse medlemmer er kritiske til en slik utvikling.

Det er omsorg å stille krav. Mennesker som bryter avtalen med samfunnet ved å begå ulovlig og kriminell adferd, skal møtes med tydelige krav, forpliktelser og ansvar, men også tilbud om nye begynnelse.

En helhetlig og tøff kriminalpolitikk oppnås best med en målrettet og balansert satsing på politiet, på domstolene og på kriminalomsorgen. Kriminalitetsbekjempelse lønner seg. Det lønner seg økonomisk. Det lønner seg samfunnsmessig. God kriminalpolitikk er god velferdspolitik.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til det fremlagte forslaget med flere tiltak til bekjempelse og forebygging av kriminalitet. For disse medlemmer er det viktig med et høyt fokus på bekjempelse av kriminalitet og de samfunnsmessige konsekvenser disse har for alle berørte. Ikke minst sett i lys av den tradisjonelle "gjerningsmannsholdningen" her til lands, finner disse medlemmer det nødvendig å påpeke det faktum at å bli kriminell er noe man selv velger, offer er noe man ofte blir gjennom tilfældigheter. Disse medlemmer ønsker å fokusere på viktigheten av å søke å få en mer balansert tilnærming, hvor man i større grad tar hensyn til offerets opplevelse av handlingene det utsettes for. Derfor er det om å gjøre å bekjempe mest mulig av kriminaliteten, slik at antall ofre og gjerningspersoner kan reduseres.

Disse medlemmer ønsker således å målrette denne innsatsen gjennom de tiltak som her foreslås. Ikke minst er det viktig med fokus på å snu unge førstegangs-kriminelle. Disse medlemmer opplever at man altfor ofte leter etter samfunnsmessige forklaringer på hvorfor ungdom gjør det de faktisk gjør, uten at man stiller nok krav til ungdom som har valgt en kriminell løpebane. Disse medlemmer antar at en tydeligere konsekvens overfor unge kriminelle vil kunne føre til at disse i større grad tar inn over seg konsekvensene av det de gjør og hvordan det påvirker dem som utsettes for kriminalitet. I enkelte tilfeller går disse medlemmer ut fra at det for en del av disse ungdommene faktisk sett er en søken etter voksne som kan og tør å sette grenser for den aktivitet de står for. Sånn sett vil et regime med tydeligere konsekvenser kunne gi en ønsket effekt.

Disse medlemmer mener at de tiltak som her fremmes, sammen med årets styrking av budsjettet til politiet, samlet sett vil gi redusert kriminalitet. Disse medlemmer er kjent med at Regjeringen har fremmet, og vil fremme, flere forslag som berører de

omtalte forslag. Likevel mener disse medlemmer at det må konkret handling til.

Etter et betydelig løft for politiet ligger det til rette for at det inneværende år vil bli økt sannsynlighet for oppdagelse av kriminalitet. Det vil igjen gi nye utfordringer innen resten av justissektoren. I den anledning vil det, etter disse medlemmers syn, være fornuftig å gjennomgå og søke nye mer driftsoptimale løsninger, gjennom omfordeling av oppgaver og investeringer som gir en bedre og mer rasjonell drift. Likeledes forutsetter disse medlemmer at de forslag som her fremmes, vil være med på å gi et økt fokus på de utfordringer sektoren totalt sett står overfor.

Disse medlemmer vil for øvrig vise til de synspunktene som er fremmet av forslagsstillerne i Dokument 8:2 (2004-2005). På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer forslag 1- 22 gjengitt i Dokument 8:2 (2004-2005).

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, har for øvrig ingen merknader og foreslår at Dokument nr.8:2 (2004-2005) vedlegges protokollen.

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen legge frem en plan for en snarlig reduksjon i soningskøen slik at også gjengangerkriminalle raskt kalles inn til effektiv soning.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen legge frem en helhetlig opptrappingsplan for politipersonell sett i et fireårsperspektiv. Som en del av planen skal det inngå en opptrappingsplan for bruken av sivilt tilsatte i politiet for å frigjøre politiutdannet personell til politifaglig arbeid.

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen målrette innsatsen mot kriminalitet ved å prioritere en massiv innsats, samt oppfølging, overfor ungdoms- og gjengangerkriminalle gjennom alle ledd i straffesakskjeden.

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen så raskt som mulig fremme de nødvendige forslag til lovendringer som er nødvendig for å kunne benytte såkalte utradisjonelle etterforskningsmetoder som avlytting og provokasjon.

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag slik at politiet kan benytte rom- og kommunikasjonsavlytting i saker som gjelder rikets sikkerhet, terror og grov organisert kriminalitet.

Forslag 6

Stortinget ber Regjeringen overføre det økonomiske ansvaret for ambassadevaktholdet ved de utenlandske ambassadene i Norge til Utenriksdepartementet og fremme de nødvendige forslag herom for Stortinget.

Forslag 7

Stortinget ber Regjeringen oppheve ordningen om at politimestere ansettes eller er ansatt som embetsmenn, og fremme de nødvendige forslag herom.

Forslag 8

Stortinget ber Regjeringen så snart som mulig legge frem forslag om en vesentlig skjerpning av straff for vold mot offentlig tjenestemann.

Forslag 9

Stortinget ber Regjeringen intensivere og forsere arbeidet med et fellesnordisk vitnebeskyttelsesprogram, og fremme de nødvendige forslag for Stortinget.

Forslag 10

Stortinget ber Regjeringen legge frem en plan med kostnadsberegninger for en rullerende utskifting av politiets kjøretøy i et femårsperspektiv. Hvert politidistrikt skal sikres tilstrekkelig antall tyngre armerte kjøretøy, samt lettarmring/sikring av øvrige utrykningskjøretøy.

Forslag 11

Stortinget ber Regjeringen om en kostnadsberegnet plan for opprustning og modernisering av politiets IKT-utstyr.

Forslag 12

Stortinget ber Regjeringen innføre avgiftsfritak på politiets tjenestekjøretøy, og fremme de nødvendige lovforslag om dette for Stortinget.

Forslag 13

Stortinget ber Regjeringen sikre fremskutt lagring av våpen i samtlige utrykningskjøretøy i samtlige politidistrikt, samt en plan for opprustning av våpenutstyr slik at hver enkelt tjenestemann sikres personlig våpen. Og videre sikre at den enkelte tjenestemann selv skal kunne velge om han vil benytte maskinpistol/tohåndsvåpen eller pistol/revolver dersom væpningsordre først blir gitt.

Forslag 14

Stortinget ber Regjeringen utrede og igangsette forsøk med å la utenlandske statsborgere sone i sitt hjemland ved at kriminalomsorgen leier fengselsplasser i vedkommendes hjemland, og fremme de nødvendige lovendringsforslag herom.

Forslag 15

Stortinget ber Regjeringen igangsette tiltak for at gjengangerkriminalle prioriteres inn til soning og at man i praksis også soner en lengre del av den utmålte straffen.

Forslag 16

Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag slik at tingretten settes med kun én fagdommer, som i forhørsretten, i saker hvor strafferammen kun er fengsel i inntil to år.

Forslag 17

Stortinget ber Regjeringen igangsette arbeidet med å opprette egne institusjoner for barne- og ungdomskriminelle for særskilt oppfølging, og fremme forslag om dette for Stortinget.

Forslag 18

Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag slik at man i større grad skal kunne benytte tvang kombinert med avrusing/behandling overfor kriminelle med store rusproblemer, samt at man oppretter egne avdelinger med egnet oppfølging for sterkt rusavhengige som soner fengselsstraffer.

Forslag 19

Stortinget ber Regjeringen umiddelbart stanse særordningen med fremskutt prøveløslatelse på henholdsvis fem dager for de med dommer lavere enn 90 dager, og ti dager for de med lengre dommer.

Forslag 20

Stortinget ber Regjeringen ytterligere innskjerpe praksisen i forhold til permisjoner og prøveløslatelser. Samt fremme forslag slik at gjengangerkriminelle og de med lengre dommer for alvorlig kriminalitet, ikke får mulighet til slik prøveløslatelse eller permisjon før man har sonet mer enn fire femtedeler av dommen.

Forslag 21

Stortinget ber Regjeringen igangsette arbeid for at man skal kunne foreta elektronisk merking og overvåking av kriminelle som er ute på permisjoner og prøve-

løslatelser og fremme nødvendige forslag om dette for Stortinget.

Forslag 22

Stortinget ber Regjeringen utrede forskjellige alternative ordninger for hvem og hvordan man skal avgjøre om en person skal få permisjoner eller prøveløslatelse. Herunder om slike avgjørelser bør vurderes og foretas av et utvalg bestående av både representanter fra politi og representanter for kriminalomsorgen. Forslag til alternative ordninger legges frem for Stortinget innen utløpet av denne sesjonen.

Forslag 23

Stortinget ber Regjeringen utrede forslag til lovpålagte kontaktfora mellom de enkelte kommunene og de lokale politi/lensmannskontorer for å få en samkjørt, forpliktende og helhetlig fokus for bekjempelse av kriminaliteten i området.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 24*

Stortinget ber Regjeringen gi en vurdering og eventuelt fremme et forslag til avgiftssystem for utrykningskjøretøy, der et likebehandlingsprinsipp legges til grunn.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rå Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Dokument nr. 8:2 (2004-2005) - forslag fra stortingsrepresentantene Carl I. Hagen, Siv Jensen, Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad om tiltak for å bekjempe kriminalitet - vedlegges protokollen.

Oslo, i justiskomiteen, den 23. februar 2005

Trond Helleland
leder

Linda Cathrine Hofstad
ordfører

